

Kryzhanivska G. T. Discourse strategies of women's magazines: common sense and ideology.

Summary

Women's magazines are highly popular media products whose pleasures are hard to resist. They are increasingly the objects of linguistic analysis. Telling women who to be and what to know they function as 'manuals' of womanhood. In perpetuating their ideology they use the strategies of pseudo-intimate discourse and pseudo-scientific discourse. Built on a set of linguistic tools these strategies aim at constructing a commonly held view of the world, which establish the terrain for 'common sense' and a 'consensus' concerning the presented information and ensures the preferred reading of the ideology of what it means to be a woman.

The research is based on the analysis of texts of interview-monologue genre, endemic in women's magazines. Its aim is to show which textual devices of the genre are used to implement the above mentioned strategies.

The results reveal that by using personal pronoun I, a direct address of the reader (pronouns you, we, us, our), intimate vocabulary, emotional lexis, paralanguage, constructions peculiar to oral speech women's magazines imitate intimate private communication and construct a shared subjective reality that is taken for granted and does not have to be improved. Women's magazines imitate scientific discourse with the use of rigid structure of interview-monologue's texts, first-person narrative point of view, direct speech and quantifiers. By using these linguistic devices they construct and «legitimate» a certain vision of normal female image and behavior.

The presented analysis does not reflect all possible manifestations of the strategies of pseudo-intimate discourse and pseudo-scientific discourse. However, it makes possible to claim that these strategies intertwine on various levels of interview-monologue texts and ensure the preferred reading of the ideology of femaleness.

Due to the conducted research, it would also be interesting to make a research on other genres of women's magazines or men's magazines, trace possible similarities and differences. The results may be of great value to the field of media-linguistics and media-ecology.

Key words: *women's magazine, discourse, genre, text, strategy, ideology.*

УДК 81'37:811.161.2

Куравська Н. Ю.,

аспірант кафедри загального та германського мовознавства

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

E-mail: natalianna@ukr.net

**СЕМАНТИКА ПРОХІБІТИВА ТА ЗАСОБИ ЙОГО ВИРАЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ**

Стаття присвячена вивченню семантики прохібітива як засобу вираження волевиявлення. З'ясовано, що прохібітив є складним лінгвістичним явищем, виникнення якого пов'язане з необхідністю оформлення одного із видів модальних значень, зокрема значення заборони. Визначено, що прохібітив становить собою особливий тип волевиявлення, що реалізує семантику заборони сукупністю лексичних, морфологічних, синтаксичних і ритміко-інтонаційних засобів. У статті також виявлено й описано різноманітні способи вираження прохібітива; показано специфіку української мови в семантико-граматичному сенсі.

Ключові слова: *прохібітив, прохібітивна семантика, прохібітивна модальність, прохібітивне висловлення, прохібітивне значення.*

Постановка проблеми. Проблема семантики прохібітива та засобів його вираження належить до дискусійних питань сучасного мовознавства. У науковій літературі не існує єдиної точки зору щодо сутності прохібітива, його категорійного статусу та засобів вираження.

У пропонованій статті здійснено аналіз висловлень із модальним значенням прохібітивності й визначено загальну парадигму засобів вираження прохібітивної семантики в сучасній українській мові.

Актуальність дослідження зумовлена доцільністю всебічного вивчення семантики прохібітива й опису особливостей функціонування засобів його вираження в художніх текстах сучасної української мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному мовознавстві дослідження прохібітивної семантики репрезентовано працями таких науковців, як Л.В. Бережан, А. М. Вежбицька, В. В. Виноградов, О. П. Володін, Г. Г. Дрінко, С. В. Мясоедова, О. В. Нарушевич-Васильєва,

М. М. Телеки, В. С. Храковський, Н. В. Швидка, В. Д. Шинкарук та ін., однак питання стосовно категорійного статусу й репертуару виражальних засобів прохібітива досі залишається відкритим.

У науковій літературі запропоновано різноманітні інтерпретації прохібітива. Так, на думку В. С. Храковського та О. П. Володіна, в основі прохібітива лежить спонукання до нездійснення певної дії, заклик утриматися від здійснення прогнозованої адресантом, але реально неіснуючої дії, або ж спонукання до припинення дії, що вже здійснилася [7, с. 147–149]. О. В. Крайник пропонує визначення прохібітива як мовленнєвої дії, що блокує попередню (мовленнєву) дію адресата. Прохібітив містить конфлікт позицій, оскільки дії одного із учасників спілкування суперечать намірам іншого. Мовний намір мовця спрямований безпосередньо на припинення дії адресата [3, с. 51]. На думку С. В. Мясоєдової, прохібітив виражає або волевиявлення не виконувати дію, яка може бути здійснена після моменту мовлення, або спонукання припинити дію, що відбувається в момент мовлення [4, с. 13]. О. В. Сарайкіна визначає прохібітив як дію, спрямовану на активізацію / спонукання адресата до невиконання, припинення чи зміни дії, названої мовцем [5, с. 8]. Т. М. Волинець вважає, що зміст прохібітива полягає в намірі мовця не допустити здійснення небажаної дії з боку адресата або припинити уже виконувану адресатом дію [8, с. 383]. М. М. Телеки зазначає, що прохібітив має на меті вплинути на отримувача повідомлення щодо невчинення ним певної дії, забороненої адресантом [6, с. 200].

Метою статті є виявлення семантики прохібітива з урахуванням особливостей функціонування засобів його вираження в художніх текстах сучасної української літератури.

Виклад основного матеріалу. Висловлення з модальним значенням прохібітивності мають окреслену прагматичну спрямованість, оскільки мовець перебуває в пріоритетному становищі і для адресата є обов'язковим виконання зазначеної дії.

Розглянемо приклад:

– *Так от: кожному з вас забороняю сідати на коней до самого Будапешта, до його взяття* (О. Гончар).

У наведеному тексті мовець, побачивши, що розвідники п'яні, забороняє їм сідати на коней. Для прохібітива характерні такі ознаки: залежність адресата від мовця, обов'язковість виконання дії (не сідати на коней) адресатом внаслідок домінувального статусу мовця (майор забороняє розвідникам), правомірність мовця вимагати здійснення конкретної дії, зацікавленість мовця у виконанні дії та її спрямованість на користь мовця.

Семантика заборони формується залежно від ситуації впливу або об'єктивно наявних загальноприйнятих норм моралі, або суб'єктивних уявлень і принципів мовця [8, с. 383]. В основі всіх заборон лежить поняття «не можна»: Х говорить Y-у, що робити Р не можна [2, с. 188]. Заборона базується на пресупозиції наявності в адресата бажання здійснити певну небажану для мовця дію. У цьому акті проявляється дисгармонія ставлення до дії з боку адресанта й адресата [1, с. 87]. Виконання заборони залежить від ситуації спілкування, інтенсивності волевиявлення, авторитетності джерела спонукання, ставлення адресата до дії, ступеня зацікавленості адресантів у (не)вчиненні дії [6, с. 200].

Розглянемо приклад:

– *Не виходити з вагонів, поки й до частини доїдемо!* (А. Дімаров).

У наведеному тексті мовець (супровідник) забороняє адресатові (допризовникам) виконувати зазначену дію (виходити з вагона) з огляду на певні обставини, відомі з контексту. Основною ознакою прохібітивного висловлення є авторитарна позиція мовця – його визнане адресатом право певним чином обмежувати діяльність останнього.

Результати аналізу фактичного матеріалу засвідчують, що для вираження прохібітива використовуються такі засоби:

– синтетичні імперативні форми 2-ої особи однини і множини: – *Не кажи нічого про нього осудливого* (В. Шевчук); – *Не бігайте під цим дощем!* (О. Гончар). Імперативна форма *не кажи* виражає волевиявлення мовця, спрямоване на невиконання адресатом дії, яка може бути здійснена після моменту мовлення, а імперативна форма *не бігайте* виражає волевиявлення мовця, спрямоване на припинення

виконання адресатом дії, що відбувається в момент мовлення. Форми *не кажи, не бігайте* виконують іллокутивну функцію заборони та містять бажання мовця, щоб дія не була виконана. Водночас на форму *не бігайте* накладається значення застереження, зумовлене турботою;

– інфінітивні конструкції: – **Не виходити з вагонів, поки й до частини доїдемо!** (А. Дімаров); – **По тому – не бити!** (О. Гончар). Інфінітивні форми *не виходити, не бити*, виконуючи іллокутивну функцію заборони, передають пряме волевиявлення мовця не виконувати зазначену дію. Висловлення *Не виходити з вагонів, поки й до частини доїдемо* містить умову, коли здійснення дії стане можливим (*поки й до частини доїдемо*). Це означає, що в цьому висловленні заборона має тимчасовий характер і втратить свою силу, коли буде виконана згадана умова. Водночас інфінітивні форми *не виходити, не бити* не містять значення конкретної особи, що посилює категоричність висловлення;

– форми майбутнього часу дійсного способу: – **Рудого не візьмеш!** (П. Загребельний); – **Ви не підете, панички!** (В. Винниченко). Індикативні форми *не візьмеш, не підете* виконують іллокутивну функцію заборони та позначають дію, яка може бути виконана через деякий час після моменту мовлення. Мовець інформує адресата про неможливість виконання дії, оформлюючи своє висловлення як твердження, тобто мовець констатує факт, що адресат не виконає дію. Індикативні форми *не візьмеш, не підете* посилюють категоричність висловлення та передбачають беззаперечність та безвідмовність виконання дії;

– конструкції з перформативним дієсловом *забороняти*: – **Грабувати забороняється!** *Усе, що є на Родосі, має піти до султанської скарбниці!* (П. Загребельний); – **Я забороняю богохульствувати в цих освячених стінах!** (В. Дрозд). Перформативні висловлення завжди спрямовані на адресата і розраховані на певну його реакцію. Перформатив *забороняється* містить опосередковане волевиявлення мовця, що посилює категоричність висловлення. Мовець має намір привернути увагу до певної інформації (*усе має піти до султанської скарбниці; в цих освячених стінах*) для розвитку подальшої взаємодії з адресатом. Адресат однозначно сприймає висловлення як заборону вчинення певних дій (*грабувати; богохульствувати*);

– модальні дієслова *могти, сміти*: – **Не можете скаржитися, ваша ексцеленціє...** (Р. Іваничук); – **Дітей не смій обижать! Чуєш? Не смій!** (Гр. Тютюнник). Модальні дієслова *могти, сміти* із заперечною часткою *не* виконують іллокутивну функцію заборони і виражають волевиявлення мовця, спрямоване на припинення виконання небажаної дії. Вставний компонент *чуєш* та повтор модального дієслова *не смій* посилює експресивність та безапеляційність вираження. Контекстуальне оточення засвідчує, що модальне дієслово *не можете* вживається як еквівалент до дієслова *не дозволено*. Мовець забороняє виконувати дію (*скаржитися*) через особливий статус адресата;

– модальний предикатив *не треба*: – **Не треба чіпати дитину** (П. Загребельний); – **Не треба їй перешкоджати: з черниць бувають часом непогані жінки** (В. Винниченко). Висловлення з модальним предикативом *не треба* передають волевиявлення мовця, спрямоване на припинення небажаної, недоцільної дії. У висловленні *Не треба їй перешкоджати* модальний предикатив *не треба* містить значення недоцільності продовжувати виконання дії (*перешкоджати стати черницею*), оскільки існує вірогідність зашкодити третій особі (*з черниць бувають часом непогані жінки*). У висловленні *Не треба чіпати дитину* модальний предикатив *не треба* містить значення неприйнятності виконання дії (*бити дитину*) та виражає вимогу негайного її припинення;

– модальний предикатив *не можна*: – **Дитину не можна бити, – сказав я** (Л. Костенко); – **Маріє. Вам не можна входити в ізолятор** (О. Бердник). У зазначених прикладах маркером заборони виступає слово-сигнал *не можна*, що організовує комунікативний центр висловлення, поєднуючись із дієсловом недоконаного виду. У висловленні *Дитину не можна бити* заборона набуває генералізований / універсальний характер, тобто стає правилом, законом, порушення якого карається. Таке висловлення може бути звернене до будь-якої особи, оскільки констатує загальновідомий факт, що відображає установлену норму. Висловлення *Вам не можна входити в ізолятор* адресоване конкретній особі (Марії), а заборона, яку воно містить, зумовлена об'єктивними знаннями мовця (тіло Марії заражене радіацією);

– словосполучення *не мати права*: – *Ви не маєте права цього казати!* (У. Самчук); – *Ти не маєш права, мамо, так обзивати дівчину* (О. Гончар). У зазначених висловленнях словосполучення *не маєте права, не маєш права* виражає волевиявлення мовця, спрямоване на припинення виконання адресатом дії (погано говорити про жінку; обзивати дівчину). Вживаючи словосполучення *не маєте права, не маєш права*, мовець апелює до моралі, тобто адресат не повинен погано говорити про людей, яких він зовсім не знає. Звертання *мамо* пом'якшує висловлення, робить його емоційним, а тому більш впливовим;

– фразеологізми *Боже борони, не дай Боже, не приведи Боже*: – *Майте на увазі, що вона захоче лишити його в себе, то **Боже борони** вас згоджуватися* (В. Винниченко); – *Але як би не вдарили – не смій ображатись чи, **не дай Боже**, скривитися: засміють!* (А. Дімаров); – *Я скоро помру, але **не приведи Боже**, аби ти залишила Тетяну назавжди у сліпому домі, із того світу прокляну тебе...* (В. Дрозд). У таких висловленнях фразеологізми *Божеборони, не дай Боже, не приведи Боже* містять семантику заборони і тому після них вживаються дієслова *згоджуватися, скривитися, залишила без частки не*. Фразеологізми *Божеборони, не дай Боже, не приведи Боже* та дієслова *згоджуватися, скривитися, залишила* вживаються як еквіваленти до імператива з часткою *не*: *не згоджуйтесь, не скривись, не залишай*. У висловленні *не смій ображатись чи, не дай Боже, скривитися* семантику заборони посилює модальне дієслово *сміти* (*не смій ображатись*). Водночас на висловлення *Боже борони вас згоджуватися, не дай Боже скривитися* зі значенням заборони накладається значення застереження, про що свідчить контекстуальне оточення *Майте на увазі, що вона захоче лишити його в себе; засміють*. На висловлення *не приведи Боже, аби ти залишила Тетяну назавжди у сліпому домі* зі значенням заборони накладено значення погрози (*із того світу прокляну тебе*).

Можна зробити **висновок**, що прохібітив становить собою категоричне волевиявлення мовця, спрямоване на запобігання здійсненню дії або на припинення вже розпочатої до моменту мовлення дії; мовець уважає, що дія не повинна бути виконана в ситуації, що склалася на момент мовлення. Прохібітив має власний спеціалізований інвентар засобів вираження, які засвідчують і виявляють іллокутивну силу заборони.

На нашу думку, **перспективними** будуть розвідки, присвячені поглибленому аналізу різноманітних експліцитних та імпліцитних засобів вираження прохібітивної семантики.

Список використаної літератури

1. Врабель Т. Т. Словотворча прагматика у сучасній англійській мові : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 – герм. мови / Т. Т. Врабель. – Ужгород, 2005. – 241 с.
2. Гловинская М. Я. Семантика глаголов речи с точки зрения теории речевых актов / М. Я. Гловинская // Русский язык в его функционировании: коммуникативно-прагматический аспект / отв. ред. Е. А. Земская. – М.: Наука, 1993. – 219 с.
3. Крайник О. В. Засоби вираження заборони як заперечної мовленнєвої дії (на матеріалі німецької мови) / О. В. Крайник // Іноземна філологія. – 2013. – Вип. 125. – С. 50–54.
4. Мясоедова С. В. Категорія спонування і її вираження в непрямих висловленнях сучасної української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – укр. мова / С. В. Мясоедова. – Х., 2001. – 26 с.
5. Сарайкина О. В. Репертуар языковых средств выражения семантики запрета : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01 – рус. язык / О. В. Сарайкина. – М., 2007. – 21 с.
6. Телеки М. М. Вираження семантики заборони в писемній комунікації / М. М. Телеки // Міжнародний вісник. Культурологія. Філологія. Музикознавство. – 2014. – Вип. II (3). – С. 198–205.
7. Храковский В. С. Семантика и типология императива : Русский императив / В. С. Храковский, А. П. Володин. – Л.: Наука, 1986. – 272 с.
8. Wołyńiec T. Семантика запрета и её отражение в языках возможных миров / Т. Wołyńiec // Polilog. Studia Neofilologiczne. – 2012. – Nr. 2. – С. 383–395.

Куравская Н. Ю. Семантика прохібитива и средства его выражения в современном украинском языке.

Аннотация

Статья посвящена изучению семантики прохібитива как средства выражения волеизъявления. Выяснено, что прохібитив представляет собой сложное лингвистическое явление, возникновение которого связано с необходимостью оформления одного из видов модальных значений, а именно значения запрета. Определено, что прохібитив – особый тип волеизъявления, который реализует семантику запрета совокупностью лексических, морфологических, синтаксических и ритмико-интонационных средств. В статье также выявлены и описаны

разнуровенные средства выражения прохитива; показана специфика украинского языка в семантико-грамматическом смысле.

Ключевые слова: прохитив, прохитивная семантика, прохитивная модальность, прохитивное высказывание, прохитивное значение.

Kuravska N. Y. Semantics of prohibitive and means of its expression in modern Ukrainian language.

Summary

The article is dedicated to the studying of semantics of prohibitive as one of the means of expression of volitive modality. Taking into consideration its semantics and formal expression, system analysis of prohibitive is made in this article.

The main aim of the article is to investigate the prohibitive semantics taking into consideration the peculiarities of functioning of its means of expression in modern Ukrainian fiction.

The subject of the study is prohibitive as the phenomenon of language and speech that is based upon semantic and syntactic category of prohibition.

The object of the study is modern Ukrainian fiction.

It is clarified in the article that prohibitive is a complicated linguistic phenomenon. Its origin is connected with the necessity of representation of one of the kinds of modal meaning, that is the meaning of prohibition. Prohibitive is a special type of volitive modality that realizes semantics of prohibition by a complex of lexical, morphological, syntactical, rhythmic and intonation means. In speech prohibitive is represented by prohibitive utterances, structural kinds and semantic variants of which are investigated in this article. Prohibitive is characterized by the independence of semantic structure, functional, communicative and pragmatic specificity, diversity of structural types.

The investigation of prohibitive should be continued in order to make fundamental analysis of different explicit and implicit means of expression of prohibitive semantics.

Key words: *prohibitive, prohibitive semantics, prohibitive modality, prohibitive utterance, prohibitive meaning.*

УДК 801.8

Кучеренко І. І.,
завсектором музею класика єврейської літератури Шолом-Алейхема
Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»
E-mail: poshuk7@yandex.ua
Грудевич Т. В.,
завсектором музею «Поштова станція»
Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»

ПСИХОЛОГІЗМ ДИТЯЧОГО ОПОВІДАННЯ ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМА «ХЛОПЧИК МОТЛ» ТА ЗАСОБИ ЙОГО ВИРАЖЕННЯ

У статті розглядається дитячий психологізм твору Шолом-Алейхема «Хлопчик Мотл»; розкриваються мовні засоби його вираження, досліджується внутрішній світ особистості та її психологічний стан при зіткненні із зовнішнім середовищем; аналізуються засоби розкриття внутрішнього світу маленького героя; висвітлюється автобіографічне забарвлення твору, притаманне лише класику єврейської літератури.

Ключові слова: *особистість, психологізм, Шолом-Алейхем, оповідання «Хлопчик Мотл», паремії, речення.*

В останні десятиліття як у літературознавстві, так і в інших наукових дисциплінах спостерігається підвищений інтерес та увага до особливостей людської психології і, відповідно, до відображення її проявів у літературних творах. У сучасному світі явища дійсності настільки переплетені,